List 14. **NOVICE** Tečaj LIV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 3. aprila 1896.

Politiški oddelek.

Velika noč.

Minola je ostra zima in prišla je zopet mila pomlad. Cvetlice zopet lepšajo livade naše lepe domovine, mile ptice pevke pa oživljajo naše gaje. Vse se vzbuje k novemu življenju. Pa tudi človek je pomladi nekako prerojen, vesel je, da je prebil zimo in dočakal novo oživljenje prirode. Vse se pa veseli pomembnih velikonočnih praznikov, ki nas spominjajo zmage odrešenikove nad smrtjo.

Pred skoro devetnajstimi stoletji so bili velikonočni dogodki prerodili ves svet. Namesto zastarelega in otrpnelega poganstva, je stopilo krščanstvo, ki je znova poživilo svet. Ž njim se je naredil začetek sedanji evropski izobraženosti. Krščanstvo namreč je prerodilo narode ne le v verskem oziru, temveč je prešinilo vse njih javno življenje. Nekaj časa se je še upiralo staro poganstvo, a moralo se je naposled umakniti mlademu, krepkemu krščanstvu.

V naši Avstriji je tudi marsikaj že zastarelo in se odživelo in je potrebna prenovljenja. V političnem življenju se pa baš sedaj tako prenovljenje pripravlja. Sicer stvari še niso tako dozorele, da bi mogli govoriti o dovršenih dejstvih, a pripravlja se važen prevrat. Kakor se vsi taki prevrati le počasi vrše, tako se tudi prenovljenje in poživljenje našega političnega življenja ne bode zgodilo na mah.

Krščanstvo je nekako ublažilo svet, odstranilo je ostra nasprotja mej gospodarjem in sužnjim, kajti cerkev jednako ceni vse svoje ovčice. Ravno tako se pa tudi v naši državi pripravlja nekako zjednačenje. Dosedaj so bili političnih pravic deležni le nekateri izvoljeni stanovi, po volilni reformi dobe politične pravice vsi stanovi.

Kakor so se nekdaj krščanstvu ustavljali pogani, tako se tudi sedaj upirajo stare stranke političnemu prenovljenju. Toda pokazalo se je, da so preslabe upirati se duhu časa.

Odsek za volilno reformo je dovršil svoje delo. Sedanja predloga zares ni tako popolna kot je bila Taaffejeva, a vendar ž njo pride nekaj novega duha v naš parlament, ki ga bode z nova poživel. Stare stranke se že boje novega duha, zato je bil zavladal velik strah, ko se je bilo začelo govoriti, da se razpusti državni zbor precej po skleneni volilni reformi. Takoj so se stavile do vlade interpelacije. Če tudi je sedanjemu državnemu zboru odmenjena le kratka doba, vendar se boji, da bi se mu še ta doba ne prikrajšala. Pomenljivo je, da stranke, ki so toliko let vladale Avstrijo, imajo tako malo življenjske sile, da kar trepečejo za svoj upliv, ko je vendar volilna reforma le neznatna in je še tako daleč do pravega narodnega zastopa, do občne volilne pravice.

Vsi slutijo, da pri sedanji volilni premembi ne ostane, temveč da za sedanjo pride zopet druga, dokler se popolnoma ne pomete s sedanjimi političnimi predpravicami. Tega preporoda avstrijskega političnega življenja moramo se posebno veseliti Slovani. Po sedanjem volilnem redu smo bili obsojeni v manjšino, če tudi smo v veliki večini v naši državi in nosimo večino državnih bremen. Volilni privilegiji niso branili samo vpliva premožnejšim stanovom, temveč bila so v naši državi tudi nekako jamstvo za nemško gospodstvo v Avstriji. Ves volilni red je bil tako preustrojen, da se zagotovi za vse bodoče čase večina Nemcem. Toda kaže se, da je duh časa močnejši, nego je pa bila moč nekdanjih zakonodajalcev in njih dela se že začenjajo rušiti.

Na videz se osnuje samo jedna nova kurija in pridene poprejšnjim, a v resnici se pa bode pretresla vsa sedanja umetno zgrajena zgradba. Sedanji zastopniki čutijo, da bode njih stališče težavno nasproti poslancem, kateri se bodo mogli sklicevati, da zastopajo narod. Ta strah najbolj dokazuje kričanje po novih jamstvih, da se ne poskusi nov napad na politične predpravice privilegovanih stanov. Najhuje se boje veleposestniki, ker je njih velika volilna predpravica najmanje utemeljena. Zahte-

vajo, naj se kar njih kurija ogradi z določbo, da je za nje odpravo potreba celo tričetrtinska večina. Želja se jim ne bode izpolnila, in prej ali slej zapade njih kurija svoji osodi. Kamen, ki se je sprožil, se več ustaviti ne da. Prej nego sedanje stranke mislijo, utegnemo tudi v Avstriji dobiti popolnoma naroden zastop. To bode pa tudi zmaga Slovanov nad Nemci. Pokazal se bode pravi slovanski značaj večine naše države. Mi le želimo, da kmalu pride ta dan zmage, ki končno stre nemško prevlado v Avstriji. Bog daj, da bi kmalu praznovali to zmago, pravo slovansko Veliko noč.

Politični pregled.

Volilna pravica hlapcev. — Ne le gospodu kanoniku Klunu, temveč tudi dr. Ebenhochu ne ugaja, da bi hlapci volili. „Linzer Volksblatt“, ki je glasilo tega poslanca, priporoča, naj bi se določilo, naj se prepusti deželnim zborom, da sklenejo, naj li v posamičnih kronovinah volijo hlapci ali ne. Sklicuje se na to, da so razmere v raznih kronovinah različne. Seveda če bi se tak predlog vsprejel, bi hlapci nikjer ne volili, kjer imajo konservativci večino v deželnem zboru. To zopet kaže, kakšni prijatelji razširjenja volilne pravice so konservativci. To si bodo povsod posli zapomnili, kadar bodo imeli iti voliti in jim dajo primeren odgovor, ako se bodo usiljevali za kandidate Konservativci dobro vedo, da niso priljubljeni pri narodu. Za ves upliv se imajo zahvaliti le agitaciji duhovnikov, če se pa dosti pomnoži volilcev, pa duhovski agitatorji ne bodo mogli vseh obdelati, in konservativci bi propali.

Protiliberalci dolenjeavstrijski so imeli te dni shod in izvolili neki osrednji volilni odbor za vse volitve v deželi. Shoda so se udeležili protisemitski državni in deželni poslanci. Predsednikom volilnemu odboru je voljen dr. Lueger, njega namestnikoma pl. Pacher in Polzhofer, perovodjama dr. Gessmann in Steiner. Na shodu je vladala lepa sloga, samo poslanca Hauck in Dötz sta ugovarjala osnovi tacega odbora in odstopila, predno se je volitev začela. Pri bližnjih volitvah bodo torej krščanski socijalisti in nemški nacijonalci še jedini. Oboji vidijo, da jim to najbolje kaže, kajti liberalci še niso uničeni. Boj mej njimi se še le začne, kadar bodo liberalci toli oslabljeni, da jim ne bodo nič škodovati mogli. V kratkem bodo volitve za deželni in državni zbor in tedaj bode liberalna stranka pač potisnjena v neznatno manjšino.

Gospod Klun in volilna reforma. — Gospod Klun ni mož, o katerem bi se moglo reči, da se trdno drži svojih nazorov. Tudi pri razpravi o volilni reformi je to pokazal Pri občni razpravi v odseku se je bil potegnil za volilno pravico hlapcev. Toda jedva je odsek se izrekel v zmislu tedaj izražene Klunove želje, že je gospod kanonik podpisal predlog odsekove manjšine, da naj se hlapcem ne prizna volilna pravica. Gospoda grof Falkenhayn in pa štajerski poslanec Hagenhofer sta isto storila. Kaj da je gospoda kanonika nagibalo, da je izneveril se svojim prvotnim nazorom, ne vemo Najbrž je dobil kak migljej od katoliške stranke iz Ljubljane, da naj nikar ne glasuje za tako razširjenje volilne pravice. Gospodje pri katoliški stranki niso nič posebni prijatelji tacega razširjenja volilne pravice. Tem težja bode agitacija, čim več bode volilcev, mislijo si. Kmete imajo na svoji strani, a o hlapcih pa ne vedo, če bi se tudi dali tako lepo voditi.

Poslovenjena Koroška. — Celo v glavnem mestu „rajha“, v Berolinu, se že spominjajo naših koroških Slovencev. Dunajski nemški list „D. Volksblatt“, ki se vkljubu svojemu „krščanstvu“ rad zaganja v Slovane, je objavil nedavno članek proti „poslovenjevanju“ Koroške po ministru Badeniju. Kako Badeni to počenja, nam je res povsem neznano, menda mislijo na tisti odlok, ki priznava slovensko-katoliškemu političnemu društvu, da mora celovški okr. glavar slovenskim dopisom tudi odgovarjati slovenski. Ta članek je hudo razburil Berolinčane, ki menda mislijo, da se koroški Nemci zdaj kar živi na meh derejo. Sklicujejo se na grofa Goluchowskega, vnanjega ministra, češ, ko Goluchowski v Berolinu išče in utrjuje nemško prijateljstvo, Badeni doma deluje proti (?) Nemcem. Da smemo verjeti imenovanemu listu, bili so Berolinčani vsled tega silno razburjeni in tamošnji listi so močno razsajali, pisoč, da pogoj avstrijsko-nemški zvezi je ta, da se v Avstriji skrbno „varuje“ nemška posest. Drznost berolinskih Prusjakov je, kakor kaže predstoječe, prikipela do vrha. Ne vemo, kaj se ima vmešavati v naše notranje zadeve. Kakor mi puščamo Berolinčane pri miru, da počenjajo, kar jim drago, in se makari tudi postavljajo na svoje prusjaške glave; ravno tako pa odločno zavračamo njih drznost. In skrajno drzno je, če nam ti ljudje hočejo žugati zavoljo tega, da se v slovenskem kraju na slovenske dopise od uradnikov, ki se redijo s slovenskim kruhom, odgovarja slovenski! Kar se tiče one zveze med Avstrijo in Nemčijo, se lepo zahvaljujemo, da naj nosimo velike stroške te zveze in zato naj nam ptujci še — ukazujejo v čisto domačih zadevah. Saj imajo glavni dobiček od nje tako le Nemci, ki se znajo vselej delati mogočne na stroške — drugih. Celo poštenim Nemcem samim že preseda, da Prusjaki svoj nos toliko vtikajo v naše zadeve in krepko jih je okrcal zato katoliški pisatelj Ad. Trabert v „Volksblatt F. St. v. L.“ št 34., poudarjajoč, da le Prusjaki nas potrebujejo, mi pa tudi brez njih lahko izhajamo. Oni vrli list piše: „Vsako umešanje v naše notranje zadeve, vsako ščuvanje nemško-narodnega šovinizma v naši stari državi, katere trdna podlaga je postavna jednakopravnost njenih narodov, zavračujemo zdaj in vselej kot neznosno prevzetnost in sovraštvo“. Tako je prav, in le po tej poti pridemo do — miru!

Afrika in Italija. — Zadnji čas ne dohajajo nič kaj natančna poročila iz afriškega bojnega polja Poroča se o manjših praskah in o sklepanju miru Italijanov z Abesinci. Ker pa ti preveliko vojno odškodnino zahtevajo, se najbrže mir ne bo še tako naglo sklenil — V italijanski zbornici je bilo zaradi afriških zadev že par rezkih debat, vendar je pa slednjič vlada zmagala. Pri razpravah se je prišlo na sled, da je bivši ministerski predsednik Crispi poskril in odstranil vse akte zadevajoče afriško zadevo. Delal je samooblastno. Celo vojnega ministra ni obveščal o svojem postopanju glede Afrike. Vse nesrečne vojske in poraza v Afriki je kriv edino le Crispi — Glede nesrečne bitke pri Adui se je izjavil neki general, da so bili vsi proti bitki, le poveljnik Baratieri jo je hotel imeti, je torej edino le ta kriv velikega poraza pri Adui. Pravica zasleduje oba, ki sta se toli pregrešila — Po nekih poročilih je zbral Menelik, kralj abesinski novo vojsko 50.000 mož Baldissera je prosil italijansko vlado za podkrepljenje. Poslalo se je v Afriko zopet več batalijonov vojakov. Italijanskim vojakom močno primankuje vode. Pošiljajo jim jo celo iz Italije.

Afrika in Anglija. — Skoro večje zanimanje je na političnem polju zadnji čas za angleško-afrikanske homatije, nego za italijansko vojsko v afriški Abesiniji. Sudanci so se ojačili in stoje z vso silo napram angleško-egiptovskim četam. Njih vojno število prezesa daleč ono Angležev. Anglija šteje svojih vojakov do 9000 v Afriki, dočim je Sudancev blizu 100.000 mož in to raznovrstnih vojakov s kakimi 70 topovi. Vrhu tega so Afrikanci bolje organizovani nego Angleži in kraja bolj vajeni. Da bi torej Angleži s svojo ekspedicijo v Afriki kak vspeh imeli, je dvomljivo Pri teh razmerah naj bodo še hvaležni, če svoj vpliv v Egiptu obdrže in jih Sudanci v tem vplivu v Afriki ne prikrajšajo. Ni čudno, da so bile jako burne debate v angleškem parlamentu zaradi afriške ekspedicije. Eni so za njo, drugi odločno zoper. Glede denarja za ekspedicijo so jo Angleži prav srečno naleteli. Vlada je

namreč predlagala vsem evropskim velevlastim, naj se porabi v to svrho eden del egiptovskega rezervnega zaklada, o katerem pa odločuje posebna komisija. Italija, Nemčija in Avstro-Ogerska so temu privolile, Rusija in Francija pa ne. Ker je angleška vlada torej dobila večino, nakazala se ji je ogromna svota 500 000 funtov šterlingov. Kaj bo pa posledica ekspedicije in nasprotja, ki se je pri velevlastih pri tej zadevi pokazal, o tem nas pouči prihodnjost. Posebno previdno se nam ne vidi ravnanje Anglije. — Turčija je sedaj sprožila misel, da naj se egiptovsko vprašanje konečno reši. Rusija in Francija sta temu že pritrdili. To je storila Turčija iz maščevanja nad Angleži, ker so jo ti o vprašanji glede porabe egiptovskega rezervnega zaklada prezrli, a ima kot vrhovna vlast nad Egiptom tudi svojo besedo pri tej zadevi.

Kuba. — Nesrečna vstaja na Kubi še ni udušena in tudi ne kaže, da bi kedaj bila. Od kar so amerikanske Zvezne države proglasile Kubo za samostojno republiko, imajo vstaši še večji pogum. Pustošenja ni ne konca in kraja. Španjci ne morejo biti kos vstaškim četam, ki dobivajo znatno moralno in gmotno pomoč od Zveznih držav. Španjska vlada hoče sedaj utrditi več obrežnih mest, ki so v nje rokah, ker tudi ta že niso več varna pred vstaši. Tako poskuša Španija vse, da bi si le ohranila Kubo. Kolikor dolgo ji bodo količkaj dopuščala sredstva, bo ta žrtvovala, ako ji bodo ta popolnoma pošla, potem — je Kuba zgubljena za Španijo. — Sedanji španjski poveljnik na Kubi Weyler, se hoče odpovedati, ker vidi, da nič ne opravi.

Obrtnija.

Električna naprava v Ljubljani.

II.

Kakor ima vsaka stvar dve strani, poleg solnčne tudi senčno, tako imamo tudi pri električnih napravah za istomerne toke in akumulatorje senčno stran, katere nikakor ne smemo prezreti.

Prva senčna stran pri teh napravah je ta, da pri napravah za istomerne toke večjih daljav ne moremo tako lahko zmagovati, kakor z izmeničnimi toki, zelo velikih daljav pa sploh ne. V čim večjo daljavo hočemo napeljati električni tok, tem debelejši elektrovod moramo izbrati, če se hočemo izogniti preveliki izgubi na napetosti. S tem pa se povečajo tudi stroški za napravo. Odsek je v tem oziru delal raznovrstne račune ter pri tem, kakor že izvedenec prof. Schlenk, prišel do zakjučka, da za ljubljanske razmere v gospodarstvenem oziru bolj ugaja naprava za istomerne toke. Druga senčna stran so akumulatorji; oni so dragi, zahtevajo natančnega nadzorstva in na leto precejšno svoto za ohranitev v dobrem stanju. Pri vsem tem pa nas praktična izkušnja uči, da se dan za dnevom zlasti v mestih, ki nimajo velike obsežnosti, urejajo električne naprave z akumulatorji in da je v obče število takih naprav toliko, kakor število naprav za izmenične toke.

Pri svojih daljših razpravah je enkêta prišla do zaključka, naj se gradba električne naprave odda tvrdki Siemens & Halske na Dunaju. Ta tvrdka je predložila najbolj podrobno izdelane projekte, ne stavi nobenih višjih cen kakor katera druga tekmujočih tvrdk, nasprotno, ta tvrdka dovoljuje mestni občini za svoje lastne izdelke 5 % popusta, dočim je tvrdka Ganz & Comp. pri svojih proračunih za svoje patente zahtevala posebno odškodnino. Tvrdka Siemens & Halske zgradila je že zelo veliko manjih in večjih električnih naprav (v najnovejšem času tudi v Serajevu napravo za razsvetljavo in železnico) ter uživa mej podjetništvi te vrste sploh velik ugled. Na drugo, prav tako veliko tvrdko Ganz & Comp. ne more se dalje ozirati, ker ni predložila nobenega projekta za istomerne, marveč le za izmenične toke. Tretja tekmujoča tvrdka Schuckert & Comp. je inozemska in ni predložila nobenega tako popolnega projekta kakor Siemens & Halske. Kar zadeva tehniški del projekta, pritrdil je odsek načrtu tvrdke Siemens & Halske v vsem, izimši obseg naprave. V doposlanem načrtu se nahajajo trije parni stroji, vsak po 200 konjskih sil, z vso potrebno opremo; odsek pa je mnenja, da z ozirom na velikost projektovane akumulatorske baterije za sedaj zadoščata dva taka parna stroja, vendar se mora centrala zgraditi tako, da se tretji parni stroj z vso opremo lahko koj postavi, čim bi nastala potreba za to.

Stroški za električno napravo znašali bodo 400.000 goldinarjev in sicer stavbe in dela, katera ima mestna občina oskrbeti v svoji režiji, 78.613 goldinarjev, stroški za parne kotle, stroje, akumulatorje, elektrovodno mrežo ter sploh za dela in reči, katere ima oskrbeti tvrdka Siemens & Halske, 321.397 gld. Letni dohodki električne naprave proračunani so na 64.380 gld., letni stroški na 62.900 gld. in bi torej bilo letnega prebitka 1480 gld. Pri računanju dohodkov postavil se je za vsak hektovat in uro znesek 3·8 kr. in je cena izdatno nižja kakor drugod v Avstriji ter znaša za žarnico s svetljivostjo 16 normalnih sveč 2 kr. na uro. O elektrovodni mreži omenjamo, da je nje kapaciteta proračunjena v glavnem ali napajalnem delu za 6000, v razdelilnem delu pa celo za 7000 istočasno svetečih žarnic. Zaradi prevelikih stroškov ni moči po vsem mestu, oziroma po vseh ulicah, polagati kabljev, ampak le v glavnih in najbolj ljudnatih; drugod tekli bodo elektrovodi po zraku.

Poročevalec omenil je konečno v svojem dve uri trajajočem poročilu, da so sedaj vsa pripravljalna dela v toliko izvršena, da se lahko sklepa o oddaji električne naprave. Sicer pa je nujno potrebno, da se z zgradbo čim prej prične, ker sedaj veljavna pogodba s plinovo družbo poteče že meseca novembra letos. Izkušnja v letošnji zimi pa nas je tudi dokaj dobro poučila, da so plinovodne cevi na več krajih poškodovane in zamašene, da vsled tega plinova razsvetljava ne funkcijonira več zanesljivo. Plinarna v sedanjem stanju ne more več zadoščati vsem zahtevam. Tudi ta okolnost nas sili, da si mesto kmalu preskrbi električno luč. Ker se bode ravno sedaj veliko hiš temeljito popravljalo in prezidavalo, pri kateri priložnosti se lahko uvede električna razsvetljava, je pač gotovo, da ne kaže odlašati s pričetkom gradbe.

Poročevalec stavil je konečno v imenu odseka sledeče predloge:

*

1.) Sklep I., katerega je storil občinski svet v svoji seji dne 12. decembra 1894. v zadevi električne naprave, izpremeni se toliko, da si mesto Ljubljana ne zgradi električne naprave za izmenične toke, marveč da si zgradi električno napravo za istomerne toke z uporabo akumulatorjev.

2. Občinski svet ljubljanski sklene, da se grajenje ljubljanske električne naprave na postavi predloženega načrta pogodbe, ki se ob jednem z vsemi pripadajočimi prilogami odobri, izroči dunajski tvrdki Siemens & Halske pod pogojem, da postane ta pogodba pravoveljavna le takrat, ako dobi sklep dež. zbora, s katerim se mestni občini ljubljanski za grajenje električne naprave dovoljuje najetje posojila v znesku 400.000 gld, najvišje potrjenje.

3.) Mestnemu magistratu se naroča, da o sklepu pod 2) nemudoma obvesti dunajsko tvrdko Siemens & Halske ter pozove, da v zmislu svoje izjave z dne 7. marca 1896 s svojim delom takoj prične.

4.) Mestnemu magistratu se naroča, da vse potrebno ukrene in stori, da mestna občina kar najhitreje dobi koncesijo za zgrajenje „električne naprave za električno razsvetljavo in prenašanje sil.“

5.) Dosedanje tehniška enkêta, sestoječa iz sledečih članov: deželni inženir J. V. Hrásky, ravnatelj Andrej Senekovič in ravnatelj Ivan Šubic, se pooblašča, da posluje za časa grajenja naprave kot nadzorovalni odsek. Ob jednem se temu odseku naroča, da za svoje poslovanje sestavi posebno navodilo ter je, predenj stopi v veljavo, predloži občinskemu svetu v potrjenje.

6.) V zmislu sklepa V. v seji občinskega sveta z dne 12. decembra 1894 se magistratu naroča, da takoj razpiše provizorično službo elektrotehniškega inženerja s plačo po dogovoru odmerjeno, kateri mora prevzeti za časa grajenja stavbeno vodstvo in za časa delovršbe vodstvo vse naprave.

7. Magistratu se naroča, da v zmislu določila pogodbe preskrbi potrebne prostore za pisarniške namene, kakor tudi za magacine.

Predno se je pričela debata o teh predlogih, naznanil je župan Grasselli, da mu je došel od tvrdke Ganz & Comp. obširen memorandum, v katerem se pobija ocena in mnenje izvedenca prof. Schlenka ter dokazuje prednost električne naprave z izmeničnimi toki. V generalni debati oglasili so se k besedi obč. svet. Gogola, Hrasky, dr. Gregorič, vitez Ziterer, Šubic in poročevalec Senekovič. Obč. svet. Gogola priporočal je, naj se da tvrdki Ganz & Comp. prilika, da popolnoma pojasni svoj projekt. Podjetje, za katero se gre, je velevažno in mestni zbor zadela bi huda odgovornost, ako bi natanko ne pretehtal vseh okolnostij. Govornik predlaga, naj se zasliši še jeden izvedenec o vseh projektih. Tudi obč. svet. dr. Gregorič pritrdil je temu nasvetu, obč. svet. Hrasky pa je izjavil, da je tvrdka Ganz & Comp. imela zadosti prilike, da nam predoči prednost svojega sistema. Poročevalec Senekovič pojasnil je v obširnem govoru razna vprašanja, izjavil se proti predlogu obč. svetnik Gogole ter v tej seji od točke do točke ovrgel trditve, izražene v spomenici tvrdke Ganz & Comp., vsled česar je obč. svet. Gogola svoj predlog umaknil.

V špecijalni razpravi vsprejel je občinski svet soglasno predloge odseka za električno napravo ter odobril pogodbo, s katero se izročajo dela pri električni napravi tvrdki Siemens & Halske. Tvrdka obvezana je, dela pospešiti tako, da se bode električna naprava v osmih mesecih računši od dneva, ko bode dogotovljeno poslopje centrale, lahko izročila njenemu namenu.

Poročevalec Senekovič predlagal je nadalje, naj občinski svet izreče pismeno zahvalo c. kr. višjemu inženerju g. Žužku za njegovo trudoljubivo dveletno sodelovanje v enkêti, čemur je občinski svet z dobro-klici pritrdil, istotako predlogu podžupana viteza dr. Bleiweisa, naj se izreče članom enkête obč. svet. Hraskemu, Senekoviču in Šubicu zahvala za njih veliki trud.

Obč. svet. Hrasky predlagal je, naj bi se uporabil par, ki bode preostajal v centrali, za napravo kopališča ali pralnice, obč. svet. dr. Gregorič pa je izrazil željo, naj bi se skrbelo za to, da bi tukajšnji dnevniki obširno poročali o električni napravi, ker se občinstvo za to zadevo jako zanima.

Konečno zahvalil se je višji inžener Hochenegg, ki je kot zastopnik tvrdke Siemens & Halske prisostvoval seji, občinskemu svetu za izkazano zaupanje ter obljubil, da bode tvrdka storila vse, da opraviči v njo stavljeno zaupanje.

Poročilo o mojsterskih tečajih za čevljarje leta 1895. v c. kr. tehnologiškem obrtnem muzeju na Dunaju.

Od prvega do zadnjega decembra 1895 vložilo se je 249 prošnje radi vsprejema v tečaj za čevljarske mojstre. 151 prošenj je spisanih v nemškem 98 pa v češkem jeziku. 96 jih je od mojstrov, 153 pa od pomočnikov. Z ozirom na neprimirno kvalifikacijo se je odklonilo že 121 prošenj.

Od 151 nemških prošenj jih je iz zborničnega okoliša: Spodnje Avstrijsko 33, Zgornje Avstrijsko 1, Solnograd 1, Inomost 3, Bolzan 2, Koroško 7, Kranjsko 5, Gradec 5, Ljubno 2, Šlezija 13, Praga 13, Plzenj 6, Liberce 15, Budevice 1, Heb 11, Brno 8, Olmuc 9, Lvov 12, Krakov 3, Bukovina 1.

Pri izberi prosilcev pomagajo trgovske zbornice, zadruge, obrtna društva, občinski zastopi in zaupni možje. Določba, po kateri znaža šolnina za tečaj 25 gld. in je oprostitev od šolnine najbližja olajšava za obisk tečajev manj premožnim, je imela dozdevno le teoretično vrednost.

V skoro vseh prošnjah se je prosilo za ustanove, in kjer ne, zgodilo se je to le radi tega, ker prosilec ni vedel, da je olajšava mogoča.

Štipendije znašajoče 50 do 150 gld. so se odmerjale vedno z ozirom na osebne razmere, oddaljenost domovine in glede na to, ali je prosilec mojster ali po-

močnik. Od sedaj naprej bota pa samo dve vrsti štipendij in sicer 70 gld. za pomočnike in 90 gld. za mojstre. Jedina spremenljiva točke so potni troški. Izjema v tem pravilu je le pri dunajskih prosilcih in sicer se je odmerila za mojstre štipendija 60 gld, za pomočnike pa 50 gld.

Dosedaj so bili na Dunaj 4, v Ustju na Češkem 1 tečaj. Od 4 dunajskih tečajev je bil pri drugem učni jezik češki. 48 obiskovalcev (27 mojstrov in 22 pomočnikov) se razdeli na posamezne kronovine sledeče: Spodnje Avstrijsko 7, Tirolsko 8, Predarelsko 3, Koroško 2, Kranjsko 2, Štajersko 2, Šlezija 4, Češko 22, Moravsko 3, Galicija 4.

Učni črtež na teh tečajih obsega sledeče predmete:

a) jemanje mere, strokovno risanje, prikrojevanje, ročno delo v izdelavi gornjih delov, izdelava spodnjih delov.

b) Izdelovanje čevljev s pomočjo najvažnejših modernih delavskih pripomočkov in strojev, ki se gonijo z roko in nogo.

c) Obrtno knjigovodstvo in kalkulacija.

Kakor poroča strokovni učitelj, ni v začetku tečajevem poprečno skoro noboden prositelj zmožen kopita in vzorce rezati. Noben nima pojma o anatomiji noge, o kalkulaciji. 50 % jih ni zmožnih jemati mero, gorenje dele pripravljati, prešivati. 30 % jih ne zna napravljati spodnjih delov.

V svrho nadzorstva tečajev učnega napredka itd. se je ustanovil strokovni odbor, ki obstaje iz dvornega svetnika W. Exnerja, kustosa inženerja L. Loosa, konceptnega adjunkta dr. A. Vetter ja, dalje iz voljenih udov tovarnarjev, čevljarjev: Ahorner, izdelovatelj gornjih delov Eigel, dvornega čevljarja Scheer, mojstrov Weigert in Westphal in izdelovalca kopit Wanke.

Strokovni odbor ima vsaki teden pogovore, h katerim se kličejo tudi učenci, in v vsakem tečaju je eno veliko zborovanje.

Od čevljev izdelanih v teh tečajih je bilo 74 parov iz prijaznosti naročenih. Razun teh čevljev se je oddalo zastonj 8 parov potrebnim učencem c. kr. tehnologiškega obrtnega muzeja in 19 parov c. kr. sirotišnici v IX. okraju.

Med drugimi, v tečajih izdelanimi predmeti je omeniti: noge iz mavca, risarije, kopita, krojne vzorce različne velikosti in oblike, ki so se z ozirom na poznejše event. učno delovanje dale absolventom.

Kar se tiče nadaljne usode posameznih obiskovalcev, bi bilo opomniti:

Bogocz (sedaj na Dunaju) gre v svojo šlezko domovino, da ustanovi tam privatno učilnico. Eder (Kindberg) predava in poučuje v zadrugi. Hiebsch (Mariaschein) ravno tako. Jamnik, Veverka, Vrána, (Praga) imajo postati strokovni učitelji. Octovsky, Laštovka bota postala potovalna učitelja na Češkem. Celewicz in Metzger sta voditelja in preddelavca v galiških deželnih in vzornih delavnicah. Wenzel je postal voditelj levovske vojaške dobavne družbe itd. itd.

Prihodnje leto bodo 4 tečaji na Dunaju in 8 tečajev izven Dunaja.

Razun tečajev za čevljarske mojstre so se po naročilu c. kr. trgovinskega ministerstva t. l. ustanovili na c. kr. tehnologiškem obrtnem muzeju mojsterski tečaji za stavbene mizarske mojstre. Udeležujejo se jih lahko mizarji iz vsek kronovin tostran Litave in sicer se je prvi tečaj te vrste začel že koncem marca t. l.

Obrtnijske raznoterosti.

Kako na Angleškem posvečujejo nedelje. Za večji del evropskih prebivalcev so nedelje in prazniki dnevni počitka in zabave; za železnične, poštne in druge uradnike, in mnogokrat tudi za posle, pa dnevi napornega dela. Večina ljudij misli da spolnijo svoje verske dolžnosti, ako greje samo k božji službi v cerkev ali še to ne. To pa ni dosti. Angleški národ je zélo praktičen, ne péča se z nobenimi ničemurnimi rečmi in trgovino ceni višje kot vse, in vendar, kako posvečuje nedelja in praznike! Že v soboto popoludne neha vse delo, zakaj čas je treba porabiti za nakupovanje raznih stvari, zabavo in drugo. Če gremo v soboto ob eni uri popoludne skozi ulice Londona ali pa druzega angleškega mesta, kjer so štacune, delavnica itd., vlada tam šum in gnječa dvakrat tako velika nego navadno. Po južini grejo cele družine na sprehód in se kratkočasijo z raznimi igrami, katerih se udeležujejo revni in bogati. Druzega dné zjutraj (v nedeljo), komaj se človek prebudi, zdi se mu čudno, da na ulicah vlada nenavadna tišina. Kavarne in gostilne so prazne, vsak jé domá. Po zajutreku gre vsak, kdor le more v cerkev. Pošta je zaprta, večina železničnih vlakov ne vozi, samo zjutraj in zvečer vozijo nekateri vlaki, omnibusi in tramvaji in sicer s tem namenom, da pospešujejo obiskovanje cerkev. Vse prodajalnice so zaprte. V gostilnah in hotelih je dovoljeno prodajati jedi in pijače samo tistim, kateri se skažejo, da je njih domačija od mesta 6 milj oddaljena. Na Angleškem se nihče ne upa v nedeljo prirediti kakšno plesno veselico. Ravno tako se posvečujejo nedelje in prazniki v Kodanju, poglavitnem mestu Danske. Tu so celo lekarne in trafike zaprte. Če je kadilec ali „šnofalec“ pozabil kupiti v soboto smodke in tobak, ima v nedeljo post. — Kako je s posvečevanjem nedelj in praznikov pri nas? Vsak naj sam pogleda!

Velikanski viri potroleja. Pred nekaj dnevi so v Sistersville, v Ameriki zavrtali nov velikansk vir petroleja, iz tega vira pridobe vsako uro po 250 sodčkov petroleja ali 6000 sodčkov na dan. Ta novi vir je lastnina Victor družbe v West Virginiji. Nahaja se na Weekly farmi v Wick okraju v Tayler County v bližini Sisterville in kakih 600 čevljev od velicega Kyle vira, lastnina Devonian družbe, kateri daje na uro 30 do 40 sodčkov petroleja. Novi vrelec je takoj pri zavrtanju dajal po 100 do 110 sodčkov petroleja v uri, nekaj ur kasneje pa že po 200, zadnja poročila po naznanjajo radovednemu svetu, da celo po 250 sodčkov petroleja na uro pridobe iz tega vrelca. Sedaj bodo napravili velike sesalne priprave in vsakdo hoče poskusiti tam svojo srečo.

Mlinska obrt se v Rusiji grozno hitro razvija zlasti ob Volgi. V petih gubernijah je 41 velicih trgovinskih mlinov, ki slednji dan nameljejo $2^1/_2$ milijona kilogramov moke. Poleg teh mlinov je pa v onih krajih več manjših mlinov, ki delajo za plačilo in na leto pomeljejo do 245 milijonov kilogramov žita. Mlinarji si prizadevajo doseči, da se bi iz Rusije izvažala moka, ne pa žito.

Kmetijstvo.

Kmetijstvo kot zdravilno sredstvo.

Že pred sedemdesetimi leti sta francoski zdravnik Farus in Mallov poskušala blazne porabiti za delo na polju. K prvotno malemu posestvu sta si pridobila vedno več zemlje in tako je nastala prva francoska poljedelska naselbina za blazne v Št. Ani pri Parizu. Potem so se osnovale druge. Vspeh je bil povsem sijajen in zdravstvene razmere so se zboljšale.

Tudi v angleških blaznicah se poklada velika važnost na kmetijstvo. Kjer se osnuje kaka nova blaznica, kupi se veliko posestvo. Pa tudi po blaznicah v Nemčiji imajo večje kmetije. Pa tudi v Nemčiji imajo velik uspeh, bodi si v denarnem, bodi si zdravstvenem oziru.

Za blaznece ni ugodnejšega dela, kakor kmetijstvo in gozdarstvo. Življenje na prostem zraku in gibanje pri delu jako ugodno upliva na telesno in duševno zdravje. Skušnje kažejo, da se na tacih kmetijah vsi ozdravljivi blazneci kmalu ozdravijo, pa tudi neozdravljivim se stanje jako zboljša.

Po dnevu se utrudijo od dela in po noči trdno zaspe. Časa nimajo za vznemirljiva premišljevanja. Spanje jih močno okrepča.

Pa tudi za razne druge fizične bolezni ugodno vpliva kmetijstvo. Zaradi tega je le priporočati, da se bolnice in blaznice snujejo ne kmetih. Tudi za jetične je koristno bivanje v čistem zraku posebno v bolj gorkih krajih. Popolnoma napačno je torej, da se blaznice in večje bolnice snujejo največ v večjih mestih. Ko bi se taki zavodi snovali na kmetih v več okrajih, bi mnogo ceneje prišli, kakor v velicih mestih. Blazni na kmetijah tudi dosti obdelajo in torej pride njih vzdrževanje mnogo ceneje.

Kmetijsko delo tudi zaradi tega ugodno upliva na človeške živce, ker se vedno preminja, ni tako jednakomerno kakor so pa razna obrtna dela. Posebno v tovarniško organizovanih podjetjih je delo slednjega jako jednolično, ker budi le dolgačasenje in tlači človeški duh.

Kmetijske raznoterosti.

Sleparija. Tudi pri prodaji otrobov se je pojavila sleparija. Primešavajo jim zmlete ostanke od krompirja, ki ostajajo pri raznih industrijskih podjetjih. Taki otrobi se težko spoznajo in niso tako tečni in tudi zdravju škodljivi.

Izvoz prešičjega mesa na Laško. Pri c. kr. trgovinskem ministerstvu se je pritožilo več trgovskih obrtniških zbornic, da le mora vsled naredbe kr. italijanskega ministerstva za notranje stvari z dne 1. dec. 1895 pri pošiljatvah nasoljenega, prekajenga ali drugače ohranjenega prašičjega mesa, dajati spričevala o izviru in zdravju potrditi od pristojnega kr. italijanskega konzulskega urada. Z ozirom na to, ker je s to zahtevo občutno oškodovan naš izvoz prašičjega mesa na Laško, je trgovinsko ministerstvo proti temu ravnanju italijanske vlade vložilo ugovor. Vsled uradno razglašene naredbe z dne 11. marca t. l. je kr. italijansko ministerstvo za notranje stvari odredilo, da se ima doprinesba takih konzulskih potrdil na omenjenih spričevalih zopet opustiti.

Poučni in zabavni del.

Knjige „Slovenske Matice“.

Kakor „Matica Hrvatska“ tako tudi „Matica Slovenska“ izdaja vedno več leposlovnega berila in manj znanstvenega. Znanstvo se omejuje skoro samo na letopis, kateri je letos vrejen podobno, kakor druga leta.

Na prvem mestu ima spis L. Pintarja: Slovarski in besedoslovni poberki. Tukaj je zopet navedenih mnogo neznanih slovenskih besed, katere je nabral pisatelj največ v Poljanski dolini. Poslednja leta razni pisatelji nabirajo in prijavljajo novo besedno gradivo. Mi le obžalujemo, da se vse to že ni poprej zbralo, da bi bil mogel g. profesor Pleteršnik porabiti že pri sestavi „Slovensko-nemškega“ slovarja. Vsekako se bode pa to gradivo porabilo pri novi izdaji „Wolfovega nemško-slovenskega slovarja“, ki bi bila jako potrebna, ker je sedanja izdaja že jako zastarana, Bartlov slovar pa tudi ne zadošča sedanjim potrebam in je le nekaka okrajšava Wolfovega.

Na drugem mestu je spis Ivana Steklasa: Jurij Lenkovič. Gospod Steklasa poslednja leta objavlja razne spise iz jugoslovanske zgodovine, zlasti spise izza turških vojen. Mej take spise spada tudi letošnji. Taki spisi vzbujajo ljubezen do domovine. Želeti je le, da bi pisatelj še podal več tacih spisov.

Za pedagoge slovenske, pa tudi za prijatelje zgodovine in narodnega napredka je posebno zanimiv spis prof. Apiha. Ustanovitev narodne šole na Slovenskem, katerega je letos priobčil drugi del. Spis je jako poljudno in zanimivo pisan, kakor vsi Apihovi spisi.

Učeni gosp. dr. V. Oblak je pa letos podal spis: Drobiž iz starejše književnosti Slovenske, ki se posebno tiče protestantske dobe in pojasnjuje nekatere sedaj še neznane stvari.

Dr. K. Štrekelj je pa v letošnjem letopisu priobčil neko neznano Vodnikovo pesem.

Gosp. R. Perušek je sestavil biografijo slovensko za 1894. leto. Iz nje žal vidimo, da so nekatere slovstvene panoge pri Slovencih le malo obdelujejo. Seveda ni temu krivo le to, da ni sposobnih pisateljev, temveč tudi to, da se zlasti znanstvene knjige težko razpečavajo.

Skrbno je pa društveni tajnik sestavil poročilo o „Matičnem“ delovanju. V letošnjem poročilu je tajnik obširno in ž njim lastno natančnostjo opisal vse delovanje „Matično“ v tretjem desetletju. Ne da bi odrekali važnosti tej stvari, a vendar so po našem mnenju ta poročila skoro preobširna. Bilo bi morda dobro, da se v bodoče malo skrčijo, da se dobi prostor za drugo berilo.

Članov je „Matica“ imela 1895. leta 2713 in sicer 6 častnih, 281 ustanovnikov in 2426 letnikov. Od prejšnjega leta se je število Matičarjev bilo pomnožilo za 183.

Matica je začela letos izdajati slovenske narodne pesmi. Njih vrejevanje je prevzel profesor dr. Karol Štrekelj. V letos izšlem 1. snopiču se nahajajo zgodovinske pesmi. Vsa zbirka bode obsegala okoli 60 tiskovnih pol. Vanjo se bodo vsprejele vse dosedaj zapisane, urejevale pristno narodne pesmi, ki so brez dvoma narodna lastnina ali vsaj take, da duševne vrednosti narodnosti ne omadežujejo.

Pričujoča zbirka je vrejena po teh-le načelih:

1.) Pesmi so podane prav tako, kakor so zapisane v podstavi; izpremenilo se ni v tekstu nič bistvenega. Obdržal se je pravopis originala — seveda se je povsod rabila gajica — samo v nekaj pesmih, kjer bi bil precej nerodni pravopis bralca motil, se je v malih, nebistvenih stvareh predrugačil, a predrugačbe so se vestno zaznamovale pod črto. Kar se tiče pisave velikih začetnih črk in stave ločil, je hodil gosp. pisatelj svojo pot in se ni oziral na interpunkcijo izvirnika. Marsikedo se bo jezil, da se pesmi niso podale v sedanji knjižni slovenščini. A vprašamo ga: Kaka pa je prav za prav ta naša današnja knjižna slovenščina? Ni-li pri vsakem pisatelju drugačna in celo pri istem pisatelju drugačna danes, drugačna čez nekaj mesecev? Kje je meja, do katere naj bi smel iti? Ni je mogoče določiti, in zato je najkritičnejše, podajati pesmi take, kakoršne se nahajajo v podstavi. Še manj se more od vrejevalca zahtevati, da bi po drugih zapisane pesmi podajal v dijalektični obliki. Kedor ve, kako se je v tem oziru urezaval Vraz, smehljal se bo taki zahtevi.

Vendar je treba opomniti, da se je marsikatera očitna tiskovna ali pisna hiba podstave molče popravila, a navadno se je tudi to pod črto opomnilo.

2.) Ker so — z malimi izjemami — skoraj vsi naši nabiralci narodnih pesmi, zlasti pa starejši med njimi, zapisane pesmi popravljali ter jim skušali dati neko, po njih sodbi bolj pravilno lice, zato se je vselej, če je bilo več redakcij na razpolaganje, v podstavo vzela tista, ki se je zdela najstarejša in matica ostalim; saj ona je pač najbliža narodni pesmi, kakor jo je pel ali — navadno — narekoval narodni pevec. Pod črto je povedano, kako in v čem se poznejši prepisi in kasnejše predelave (redakcije) razlikujejo od nje.

3.) Vzprejele so se vse varijante (inačice) kake pesmi, da se razvidi, kako je narod pesem spreminjal, krajšal, širil. Vsaki je priložena domovnica; da je ta včasi prepovršna, tega ni kriv vrejevalec, ampak nedostaten zapis.

4. V zbirko so se vzprejele tudi kajkavske narodne pesmi, ker se je bilo bati, da bi se tem pesmim pri veliki zbirki, ki jo pripravljajo v Zagrebu, utegnilo zgoditi tako, kakor leksikalnemu blagu kajkavskemu pri akademijskem „rječniku“. Sicer pak izjavljamo, da glede jezikovnega stališča tako Kajkavcev, kakor ostalih južnih Slovénov popolnoma pritrjujemo Jagiću (prim. njegovo klasično razpravo „Ein Kapitel aus der Geschichte der südslavischen Sprachen, Archiv für slav. Philol. XVII. 47 ns.)

5.) Pesmi so vrejene po snoveh, ki se v njih razpravljajo. Da je večkrat bilo treba kaj ločiti, to je osnovano v stvari sami in v opevanih osebah. Navadno je v opomnjah pod črto povedano, kje se v ti knjigi nahaja še kaj enakega; natančneje pa bo to zabeleženo v stvarnem kazalu. Vrejevalec se ni štel v dolžnost, pod črto iskati pesmim paralel iz drugih literatur: to je naloga literarnega historika, kateremu smo iz raztresenih naših virov hoteli samo zbrati pripravno tvarino, da mu ne bo reba stikati za njo po vseh kotih.

Nekateri bodo v razvrstitvi pogrešali podrobnejših pododdelkov, recimo „izvirne narodne“, „mitologične“, „prvotno zgodovinske“ itd. Toda določiti, kaj spada med te, kaj med one, to bi bilo mogoče (ako sploh mogoče!) še le po dolgotrajnih preiskavah, ki se pa pri nas še niti pričele niso. Ako naj bi se jih bil lotil vrejevalec sam, potem bi lahko čakali zbirke še petdeset in več let. Tudi ni več znanosti dandanes mitologično to, kar se je za mitologično štelo pred petnajstimi, desetimi leti. Koliko neki je res mitologičnega pod tako zaglavljenimi oddelki drugih slovanskih zbirek? In kaj je dandanes res „izvirno narodno“?

6.) Kar se tiče melodij, je g. pisatelj priložil samo tiste, ki se v načrtu (za vijolino) nahajajo pripisane v devetnajstem zvezku Vrazove ostaline. Včasi jih je silno težavno razbrati, zlasti kjer jih je Vraz pisal s svinčnikom. Tudi ni pozabiti, da jih je napisal navadno le v naglici, in zato njegov zapis ni mogel biti popolnoma dovršen. Vendar bo veščak mogel pogoditi melodijo tudi iz teh načrtov, katere podaje g. pisatelj verno po izvirniku, ne izpremenivši in ne dodavši ničesar. Pri drugih pesmih, katerih melodijo se mu je posrečilo izvedeti, je pod črto povedal, kje se nahaja. Da bi bil vse melodije vzprejel v to zbirko, zato ni imel dovolila niti od zapisovalcev, niti od založnikov.

Naslovni list in obširnejši uvod bo priložen poslednjemu snopiču; tam se bo natančneje govorilo o virih, njih zanesljivosti, vernosti in pravopisu, o zaslugah nabiralcev in naposled tudi o ponarodnelih, to je takih pesmih, ki so umetalnega izvira, a so postale narodne. Slovarček manj znanih besed in obširna kazala bodo završevala vse delo

---

Italija in Afrika.

Več kot dva tisoč let že se poučujejo po šolah študentje v stari zgodovini, kako so si prizadevali nekdanji Rimljani z večjim ali manjšim uspehom osvojiti del Afrike. Rim se je pojeval s Kartago, Kartago z Rimom. „Certurim censeo Carthaginem esse delendam“ — ta refrain Catonovih govorov se je glasil v rimškem senatu, kakor v dunajski zbornici poslancev antiloterista Roer-ja 26letni glas vpijočega v puščavi. Boj mej staro Italijo in staro Afriko je bil

barbarizem. Ali smo kaj boljši dandanes v prosvetljenem veku napredku in civilizacije?

Italjani so se vsilili v Abysinijo. Menelek, kralj abisinski je dobil lepo priliko, zmlatiti sovraga in se je je poslužil. Afriški barbarje uničili so armado kralja Humberta, na 10.000 Italijanov je padlo pod sulicami divjih Afrikanov. Civilizovana Evropa simpatizuje z Italijo in se zadovoljuje z izgovorom, da Abisinci so divjaki, dasi ravno je bilo tam krščanstvo stoletja v polnem cvetu. Angleška kraljica in nemški cesar sta oba brzojavnim potom izrekla kralju Humbertu svoje sočutje, upajoča, da bode laško orožje v Afriki kmalu zmagovito.

Zmagovito? Ali je v vsej „civilizovani“ Italiji katera reč, ki bi jo opravičevala, širiti njeno posest z orožjem v roki in s prelivanjem krvi? Ali je Italijan res boljši od Abesinca? Ali sta Viktorija in Viljem boljša vladarja, kakor Menelik, ki je potolkel laške batalijone, rešil svojo zemljo tujih roparjev in prouzročil prevrat v rimskem ministerstvu?

Zgodovina pravi, vse se ponavlja. L. 216. pred Kristusom se je bila glasovita bitka pri Canni, v južni Italiji. Afrikanski vojvoda Hannibal je uničil tam rimsko armado broječo 86.000 mož. 70 tisoč jih je obležalo na bojišču in deset tisoč jih je bilo vjetih. In leta 1896 po Kristusovem rojstvu je pobil Afrikan Menelik 10.000 Italijanov pri Adui v daljni Afriki Razloček je le ta: paganski Rimljani so sprejeli premaganega vojskovodjo Varro dostojno in ga zahvalili za njegov, če tudi brezvpešen trud; krščanski Italijani 19 stoletja pa divjajo in rohne in bi najraje linčali svojega nesrečnega generala. O, blažena olika blažene Italije!

Poučni in zabavni drobiž.

Važen ukaz učnega ministra. Učni minister baron Gautsch je izdal neki ukaz, po katerem se pri novih izdajah srednješolske knjige ne smejo preveč preminjati, tako da prve izdaje niso več za rabo. Omejiti se je le na najpotrebnejše premembe. Dosedaj so se večkrat knjige nalašč predelovale, da so le učenci morali vedno nove kupovati. Vsled ministerskega ukaza se bode mnogo denarja prištedilo.

Napredek. Nedavno je neki madridski list začel izhajati na koščekih platna in se ne tiska z navadnim tiskarskim črnilom, ampak s posebno barvo, katera v vodi kmalu izgine in tako imajo naročniki iz časnika — žepni robec. Tudi nekaj!

Pametna beseda za kadilce. Berolinski znanstveni časnik za zdravnike je nedavno prinesel daljši članek o kajenju tobaka. Med drugim pravi: Bolezni vsled kajenja se množijo čedalje tem bolj Nikotin (strup, ki se nahaja v tobaku) vpliva na človeško telo jako škodljivo; posebno človeškemu očesu je dim iz tobaka jako škodljiv, kajti obsega 7 stotink nikotina. Množica tobaka, katero more ali sme zdravi kadilec vsak dan pokaditi, brez strahu za svoje zdravje, je 20 *gr.* Smodka tako velika, kakor je naša „Kuba“ vaga 6 — 7 *gr*; iz tega sledi, da na dan tri smodke pokaditi, ne škoduje. So pa kadilci, kateri na dan pokadijo tudi 130 *gr* tobaka Kadilci cigaret pokadijo na dan 50—70 *gr.* Razume se samo ob sebi, da čim več nikotina ima smodka ali tobak v sebi, tem bolj škoduje. Očesne bolezni pri kadilcah javljajo se šele začenši s 40 leti.

Koliko stane vojna na Kubi. Madridski časopisi zadnjega tedna se bavijo s tem vprašanjem in prinašajo statistične podatke glede vstaje na Kubi. Po poročilih omenjenih časnikov je poslala Španija v Kubo do 1. marca 1896 nič manj kakor 118 000 vojakov. Ob času ko je vstaja izbruhnila, poslanih je bilo 13.000 vojakov. Stroški se dosedaj cenijo na 50 milijonov dolarjev. Za tekoče leto 1896 so stroški proračunjeni na najmanji 70 milijonov dolarjev. Vsak vojak stane vlado letno 500 dolarjev. V minolem letu je bilo pobitih 406 vojakov, 3472 pa jih je bilo žrtev žolte mrzlice. Vojna bo še pol drugo leto, kakor se zatrjuje.

Koliko stane vojak na leto? V Belgiji stane 413 gld., v Bolgariji 280 gld., na Danskem 353 gld., v Nemčiji 406 gld., v Angliji 1000 gld., v Franciji 268 gld., na Grškem 222 gld., v Italiji 366 gld, na Luksenburškem 250 gld., na Nizozemskem 321 gld, na Norveškem 291 gld., na Ruskem 364 gld, v Rumeniji 315 gld, na Švedskem 244 gld, v Serbiji 203 gld., na Španjskem 400 gld., na Turškem 348 gld Povprek stane torej vojak na leto 350 gld.

Časopisje v Galiciji. V Galiciji izhaja sedaj 203 slovanskih listov, mej tem je 176 poljskih in 27 rusinskih. Deset je dnevnikov. V Levovu izhaja 92, v Krakovu 47 poljskih listov. Rusini imajo tri dnevnike. V Levovu izhaja 24 rusinskih listov. V Galiciji pa izhajajo tudi štirje nemški listi, štirje hebrejski in deset v nemško-židovskem narečju.

Novice.

— **Velikonočni prazniki.** Marsikomu bodo letos v živem spominu žalostni velikonočni prazniki lanskega leta. Grozovitega potresa, ki je ravno te praznike divjal, spominjali se bo vsak za vedno. Upajmo, da bodo letošnji za človeštvo toli pomenljivi velikonočni prazniki veseleji, kar želimo najiskreneje vsem čestitim naročnikom.

— **Procesija,** katero je ljubljanski škof za vse čase odredil Bogu v zahvalo, da nas je obvaroval še večje nesreče potresa in da bi nam zanaprej prizanesel to šibo, šla bo na velikonočno nedeljo popoludne iz stolne cerkve h kapelici Matere Božje na Friškovcu.

— **Potrjen zakon.** Cesar je potrdil od deželnega zbora kranjskega skleneni zakon glede razdelitve občine Lipljene v dve samostalni občini.

— **»Ljubljanski Sokol«** je slovesno otvoril minolo nedeljo svojo novo telovadnico v Narodnem domu. Dopoludne ob 11. uri je bila slavnostna izročitev telovadnice svojemu namenu, zvečer pa je bil jour-fix

— **Tretji koncert »Glasbene Matice«.** Da ustreže „Glasbena Matica“ občni in vsestranski izraženi želji, priredi v soboto dne 11. aprila zvečer v Sokolovi dvorani „Narodnega doma“ tretji koncert z vsporedom prvega letošnjega društvenega koncerta, oziroma z vsporedom prvega koncerta na Dunaju. Vspored obsega kakor znano mej drugim tudi krasne narodne pesmi, katere je harmonizoval gosp. koncertni vodja Hubad. Pri koncertu nastopi damski zbor v narodnih nošah. Oglasila za vstopnice naj se prijavljajo pri gosp. Šešarku v Šelenburgovih ulicah.

— **Valvazorjev spomenik v Ljubljani.** Naučno ministerstvo je odobrilo osnutek Valvazorjevemu spomeniku, kateri je izdelal kipar g. Alojzij Gangl in sklenilo naročiti mu, naj po tem osnutku izdela na državne stroške model. Spomenik stal bo kakor znano pred muzejem in bo od brona.

— **400letnico** obstoja župne cerkve obhajajo v Novem mestu.

— **Druga železniška zveza s Trstom.** Dne 30. marca se je v železniškem ministerstvu vršilo posvetovanje o drugi železniški zvezi s Trstom. Posvetovanja so se udeležili zastopniki železniškega, finančnega, trgovskega in vojnega ministerstva. Posvetovalo se je o predloženih načrtih, katere bi bilo upoštevati za to železnico. Po dveinpolurnem posvetovanju se je sklenilo, da je predložene načrte še popolniti. Ko se to zgodi, se ministerska komisija zopet snide in konečno izreče svoje mnenje, kje naj bi se gradila nova železnica v Trst

— **Topničarsko vojašnico** gradili bodo v Ljubljani ob Dunajski cesti za sv. Krištofom. Komisiji, katera je imela nalog izbrati prostor, je to stavbišče najbolj ugajalo. Z zgradbo se prične takoj.

— **Knežji dvorec** v Ljubljani bodo podrli in stavbišče na drobno prodali.

— **Celjsko pevsko društvo** priredi dne 31. maja na vrtu hotela pri kroni veliko pevsko slavnost s prijaznim sodelovanjem telovadcev in tamburašev „Celjskega Sokola“ in „Šmarske godbe“. Vrli Celjani le tako naprej!

— **V smrt na vešalah** so obsodili dne 31. marca v Celju storilca groznih umorov v Trojanah in na Vranskem. Pavla Fermeta. Jožef Mazzoni, ki je bil sozatožen je bil oproščen. To je tisti Mazzoni, na katerega je letel tudi sum, da je umoril agenta Stedryja v Ljubljani. Ker je pa manjkalo zadostnih dokazov za to, so preiskavo ustavili.

Dvojni umor in samomor.

Koncem minolega meseca se je pri Dunaju dogodilo grozno hudodelstvo. Že postaren mož s štirimi otroki je imel znanje tudi z ne več mlado vdovo z dvema otrokoma, katerega pa ni hotela vzeti. Karol Stundner ima že 40 let in je strojni ključar ter ima štiri otroke 21, 17, 4 in 3 let. 41letna vdova Steiner ima dve hčerki 14 in 13 let in tudi ni brez vsega premoženja. Nedavno je prodala hišo in si kupila prodajalnico z mešanim blagom.

Steiner je imela dolgo znanje s Stundnerjem. On je silil, da se vzameta, ali ona je pa vedno odlašala. O njej se govori, da je malo lahkomišljena in je rada vodila moške za nos. Sedaj je imela znanje z nekim krčmarjem in ga je tudi nameravala vzeti. To je Stundner izvedel in je bil močno ljubosumen. Sklenil je njo in sebe usmrtiti.

Ob jednajstih po noči je nekega dne prihitela iz stanovanja omenjene Steiner njena štirinajstletna hči, ki je bolna za ošpicami, klicat na pomoč, ker ležita v stanovanju v krvi njena mati in Stundner. Natančnejega deklica ni mogla povedati.

Policija je našla oba s prestreljenima glavama. Stundner je bil že mrtev, Steiner je pa umirala. Konstatovalo se je, da se je umor izvršil z Steinerjeve revolverjem, dvombe tudi ni bilo, da je Stunder morilec.

Žandarski stražmojster Dornberger je šel v stanovanje Stundnerjevo, če bi našel ondu kako pisanje, kaj je povod hudodelstvu. Našel je 21letnega Stundnerjevega sina spečega v postelji. Sin se je grozno prestrašil, ko mu je žandar povedal, kaj se je zgodilo. Sin je povedal, da ni našel svetilnice na pravem mestu, ko je prišel domu, in iz tega sklepal, da je bil oče poprej doma in je zopet odšel, kar se mu pa ni zdelo čudno. Žandar je začel iskati, in našel je pismo, v katerem sam samomorilec prosi svoja starša otroka, naj mu odpustita, kar je storil, ker več živeti ni mogel, tega malega pa ni mogel samega pustiti na svetu. Iz tega so sklepali, da je fantka umoril, ker ga ni bilo doma, kar pa starši sin poprej ni opazil. Iščeta in najdeta v omari za obleko otroka obešenega.

Nadalje se je dognalo, da je Stundner prejšnji dan tega štiriletnega sinka vodil od gostilne do gostilne, da ga je opijanil in ga v pijanosti umoril. Dognalo se je pa tudi, da je hotel umoriti tudi svojo triletno hčerko, ki pa ni doma, temveč je pri botri. Bil je šel po njo, a dekletce ni hotelo ž njim in je močno jokalo, za to je je pustil.

Najstarši Stundnerjev sin je od tega dogodka tako vznemirjen, da se boje, da bode zblaznil ali pa nevarno zbolel. V nevarnosti je pa tudi Steinerjeva hčerka, katera se je prehladila, ko je bila v sami srajci šla po policijo. Druge Steinerjeve hčerke pa ni bilo doma, biva pri nekih sorodnikih. Ta dogodek je vzbudil veliko senzacijo, posebno ker je Stundner bil znan kot reden, trezen in pošten mož. Ljudje vso krivdo izvračajo le na umorjenko, ki nikakor ni bila na najboljšem glasu.

— **Nesreča.** Pri Raku v Porečah na Koroškem imeli so nad kletjo napravljen konjski hlev in sobo za hlapce. Po noči od 23. do 24. sušča udrl se je obok nad kletjo in konji ter hlapci so padli v klet. Jeden hlapec, mlad fant, kateri bi imel letos prvikrat iti k naboru, je obležal mrtev pod kamenjem. Konjem se ni nič zgodilo.

— **Požar.** Huda nesreča zgodila se je po noči od 23. do 24 marca v Voglah na Koroškem. Po 8. uri zvečer, ravno ko so ljudje šli k počitku, začelo je goreti pri Leberju in kmalu so bila vsa poslopja Leberjeva in Kovačeva v ognju. Kako je ogenj nastal, se še ne ve prav, nekateri pravijo, da je v skednju nekaj poknilo in da je potem kar na več krajih naenkrat začelo goreti. Pri Kovaču so morali zbežati čez hodnik na prosto, ker so stopnjice že gorele, in otroke kar pometati čez hodnik Gospodar in gospodinja sta se pri tem hudo ožgala. Došli sosedi in požarna bramba iz Šmarjete so zabranili, da se ogenj ni še bolj razširil. Škoda je velika. Oba posestnika sta zavarovana. Zgorelo je tudi nekaj živine in našla je v ognju žalostno smrt tudi sestra posestnikova, 38letna Katarina Rozman. Ko je že gorelo, hitela je še v hišo po obleko in ni se več mogla rešiti. Drugi dan so našli samo nekaj kostij pod pepelom

— **Eksplozija plinove peči.** Dne 16. m. m. je v Parizu se v neki hiši razletela plinova peč in prouzročila velik strah V nočni obleki so bežali nekateri ljudje na streho in klicali na pomoč V dveh stanovanjih je podsulo 12 ljudij, ker se je udrl strop. Šest jih je hudo poškodovanih. Hiša je tako poškodovana, da jo morajo podreti.

— **Velika nesreča v Lillu.** V Lillu na Francoskem je v noči mej 28. in 29 marcem pogorela cerkev in bolnica in je ogenj napravil mnogo škode. 16 bolnikov je umrlo, ko so jih prenašali iz bolnice vojaki. Vojaki so v bolniški lekarni se napili strupa, misleč, da je žganje in jih je sedem umrlo, dvajset pa nevarno zbolelo.

— **Razpok smodnika v gostilni.** V Sallenbachu pri Lincu je neki kmet zavitek smodnika postavil pod stol v neki gostilni, v kateri je bilo polno ljudij. Nakrat se je smodnik unel in tri osebe so hudo, več pa lahko poškodovanih.

— **Izginoli milijoni.** V Opatiji je te dni umrl nekdaj bogati veleposestnik Elenor Kiss pl. Ittebe. On izvira iz rodu, ki je bil dal puntarskim Ogrom vojnega ministra generala Kissa. Pokojnika oče je imel še v sedemdesetih letih veliko posestvo v Alfiölda, večje, kot je kraljevina Virtemberška. Omenjeni general Kiss se je imel zahvaliti samo svojemu velikemu premoženju, da so ga uvrstili mej huzarje. Ko ga je oče bil pripeljal v novomeško kadetno šolo, mu je rekel polkovnik, da vojaški stan dosti stane. Kiss ga je pa vprašal, če misli, da bi 16.000 gld. na mesec za njegovega sina ne bilo zadosti, toliko je on že naprej namenil. Polkovnik je kar ostrmel. Že s 24. leti je bil mladi Kiss že stotnik. Pozneje je postal general in vojni minister. Pri Aradu je pal v boju. Podedoval je premoženje za njim njegov brat, ki ga je vročil svojima sinoma Elenorju in Nikolaju, ki sta hitro ga zapravila. Graščine so sedaj v drugih rokah.

— **Polkovnika prosil na posodo.** Vsakdo ve, da se delanje dolgov hudo kaznuje pri vojakih. Gotovo mora več tednov biti v zaporu častnik, ako ga pri strogem polkovniku kdo ovadi zaradi dolgov. V nekem polku — pa ne v Ljubljani — je služil mlad poročnik, ki je vsled svojega veselega življenja se hudo zadolžil. Nekdo ga je tožil za 100 gld. Polkovnik je bil v zadevi delanja dolgov jako strog in ob 10. uri se bi moral pri njem oglasiti k raportu. 30 dni zapora mu ne odide. Kaj je hotel storiti častnik. Domu pisati je bilo že prepozno, drugod pa tudi ni bilo moč dobiti denarja. Šel je k polkovniku. Prosil ga je, če more nekaj besed zasebno ž njim govoriti Polkovnik mu je dovolil Poročnik je strogemu polkovniku razložil, da ga nekdo toži za 100 gld. Čez pol ure mora iti k polkovnemu raportu, in ako do tedaj dolga ne plača, ga strogi polkovnik brez prizanašanja zapre. Prosil je polkovnika, naj mu posodi 100 gld. Polkovnik je to storil. In čez pol ure je polkovnik se jedva vzdržaval smeha, ko je poročnik stal že s pobotnico v roki pred njim, da je dotični dolg že častno poravnan, kakor se častniku spodobi.

— **Odkritosrčen tat.** V Zagrebu so te dni prijeli nekega znanega tatu, ki je bil iz Zagreba že iztiran. Vprašali so ga, čemu je prišel v Zagreb. Odgovoril je, da je prišel krast, ker nima druzega zaslužka

— **Zblaznil sodec.** Sodec Rempler, kateri je nekaj časa vodil preiskavo zaradi sleparij pri francoski južni železnici, je zblaznil. Minoli teden v sredo, je kar začel po svoji pisarni razmetavati razne akte. Tajnik ga je zastonj miril. Najbrž že tedaj ni bil normalen, ko je vodil omenjeno preiskavo. Zato pa stvar ni šla dalje in je bil vse zmedel, tako da je vlada bila prisiljena stvar izročiti drugemu sodniku, ki se pa iz zmedenih aktov, kar več spoznati ni mogel.

— **Roka zmrznila.** Da komu pri 5 stopinjah gorkote roka zmrzne, je gotovo velika redkost. To se je zgodilo te dni v Hamburgu. Popravljal je ključar na strehi tamošnje hladilnice pipo kondenzatorija Pipa se odpre in amonjakova sopar prouzroči tak mraz, da mu je roka povse zmrznila. Moral je v bolnico.

— **Zaradi ljubezni.** Dne 24. m. m. sta iz Prage na Dunaj se pripeljali dve devojke Hermina in Ernestina Heller. Na Dunaju sta obe skočili v Donavo. Mlajšo, Ernestino, je rešil neki ribič. Povedala je, da sta sklenili se umoriti, ker sta se bili obe zaljubili v jednega in tistega mladeniča, barona Romana Friedberga.

— **„Ubogi“ Astor!** Lansko leto je John Astor, kateri ima v Novem Jorku zemljišč za 30 milijonov dolarjev vrednih, izrekel mestnemu davkarju pod prisego, da je njegovo osobno imetje le 3 milijone dolarjev vredno; letos je pa ta „siromak“ že skoro popolnoma „propal“ in navedel, da je njegovo osobno imetje le še 250.000 dolarjev vredno. Kaj je z ostalimi 2,750.000 dolarjev napravil se nevê, vendar pa je v občeznano, da je njegovo pohištvo, slike, zlatnina in srebrnina vredna nad 2,000.000 dolarjev. Toraj kako je mogoče Astorju vrednost svojega primoženja nižje navajati, ali je celo svoje stvari prodal, ali celo nesel v zastavnico? Najbrže se mož odteguje obdačenju in kot mnogokrat milijonar „ne more„ plačati davkov in naj te raje siromaki nanosijo.

Vedno bolj se svét zanima za Kathreinerjevo sladno kavo, zato je tovarna priredila podobe izvirnih zavojev, ki jo danes podamo v prilogi ter na njo sl. občinstvo še posebej opozarjamo.

Loterijske srečke.

V Lincu dne 28. marca t. l.: 3, 9, 88, 68, 38.

V Trstu dne 28. marca t. l.: 47, 87, 15, 42, 86.

V Pragi dne 1. aprila t. l.: 63, 71, 35, 87, 50.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 28. marca 1896. Pšenica gld. 8 — kr., rž gld. 7·40 kr., ječmen gld. 6·40 kr., oves gld. 7.— kr., ajda gld. 7·40 kr., proso gld. 6·50 kr., turšica gld. 5·40 kr., leča gld. 10·— kr., grah gld. 10 — kr., fižol gld. 11·— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Vizitnice

priporoča

J. Blaznik-ova tiskarna v Ljubljani.

Krasni uzorci se pošiljajo zastonj in poštnine prosto na zasebne naročnike. Zelo obširne uzorčne knjige, kakor jih še ni bilo, dobe **krojači** nefrankovane. (8)

Blago za obleke.

Peruvien in **dosking** za visokočastito **duhovščino**, predpisano blago za **c. kr. uradniške uniforme**, za **veterance, požarne brambe, telovadce, livreje**, sukno za **biljarde** in **igralne mize, prevlake za vozove.** Največja zaloga štajerskega, koroškega in tirolskega **lodna** za gospe in gospode po prvotnih tovarniških cenah in v takih izbirah, da jih 20kratna konkurenca ne zamore nadomestiti. Največja izbera ogrinal za **dame** v najmodnejših barvah, perilno blago, potne pléde od 4 do 14 gld.

Krojaške potrebščine (podvlaka, gumbe, šivanke, sukanec itd.) Vredno, pošteno, trpežno, čisto volneno sukneno blago in ne cene cunje, ki niti niso vredne **krojaškega dela**, priporoča:

JAN. STIKAROFSKY,

v Brnu (središče avstrijske suknene trgovine).

Največja zaloga sukna v vrednosti ½ milijona goldinarjev.

Pošilja se le po povzetji.

Svarilo! Agentje in krošnarji radi prodajajo svoje malovredno blago pod imenom „Stikarofsky“. Da se takim **sleparijam** v okom pride, javim, da tem ljudem sploh svojega blaga ne prodajam.

Odgovorni urednik: **August Pucihar.** — Tisk in založba: **J. Blasnikovi nasledniki.**